

**Рецензия на книгата „Драматургични и производствени аспекти в риалити предаванията за таланти“
на Николай Йорданов
ЕМА КОНСТАНТИНОВА**

**Book Review of *Dramaturgical and Production Aspects in Talent Reality Shows*
by Nikolay Yordanov
ЕМА KONSTANTINOVA**

e-mail: emabarss@yahoo.com

ORCID: 0009-0006-3631-2614

DOI: <https://doi.org/10.60060/MLg.2025.17.115-120>

Резюме: Книгата „Драматургични и производствени аспекти в риалити предаванията за таланти“ на д-р Николай Йорданов е задълбочено изследване, написано увлекателно и на достъпен език, а тезите са подкрепени с множество примери от практиката. Структурирана в шест глави, книгата проследява произхода и развитието на жанра, спецификите на телевизионния пазар в България, ролята на продукционната „библия“, организацията на екипа, работата с водещи, съдии и публика, подбора на участници, както и драматургичните принципи при изграждането на сюжетни линии и персонажи. Книгата представлява своеобразен наръчник за създаването на подобен тип програми, като същевременно разкрива вътрешната динамика на индустрията и демонстрира, че телевизията изисква не само творчески талант, но и стратегическо планиране и бизнес нюх.

Ключови думи: телевизия, телевизионен пазар, риалити, творчески талант, стратегическо планиране

Abstract: The book *Dramaturgical and Production Aspects in Talent Reality Shows* by Dr. Nikolay Yordanov is a thorough study written in an engaging and accessible style, the book supports its arguments with numerous practical examples. Organized into six chapters, it traces the origin and development of the genre, explores the specifics of the Bulgarian television market, discusses the role of the production “bible,” team organization, work with hosts, judges, and audience, participant selection, and the dramaturgical principles underlying storyline and character development. This book serves as a practical guide to creating such programs while revealing the inner workings of the industry and demonstrating that television production requires not only creative talent but also strategic planning and business insight.

Keywords: television, television market, reality, creative talent, strategic planning

В поканата за премиерата на най-новата си книга д-р Николай Йорданов пише: „Тази книга е неочаквана дори за мен. Никога не съм бил ученолюбив, усърден или особено амбициозен, та не съм

предполагал, че ще пиша подобни текстове. Животът неочаквано ме направи мързелив работохолик. Така неусетно бакалавърската степен се превърна в магистратура, тя прерасна в докторантура, а дисертацията – в книга...“. От това закачливо представяне не става ясно, че причина за по-бавния и на моменти колеблив академичен път на автора е ранната му и много активна професионална реализация. Именно богатият опит, натрупан през годините е в основата на настоящия труд, и то – опит от първа ръка и на ключови творчески позиции в типа програми, за които става дума тук.

Николай Йорданов е човек на словото – освен главен редактор, консултант и креативен продуцент на телевизионни формати, той е преподавател по драматургия в НАТФИЗ и писател (автор е на книгите „Записки от ада“ и „Не казвай на мама“), затова и текстът е написан достъпно, без тежък за широката публика професионален жаргон. Тази особеност в никакъв случай не омаловажава стойността на изследването – то безспорно е и актуално, и нужно. Не само защото риалити предаванията за таланти продължават да са интересни за публиката, но и защото хвърля светлина върху спецификата на това производство по света и у нас.

Особената ценност на тази книга е, че разглежда темата именно във взаимовръзката на драматургията с производството, като демонстрира нагледно какъв ефект имат различните драматургични решения върху моделите за реализация и обратно – как продуцентските намерения се осъществяват чрез създаването, управляването и провокирането на сюжетните линии и оформянето на персонажите.

Текстът представя един завършен „задкулисен телевизионен свят“, който зрителите, а и телевизионните професионалисти, които работят в други жанрове, едва ли познават. Николай Йорданов ни кани на интригуващо пътешествие из този свят, който не спира да учудва – той се управлява от купища принципи и закони, изисква внушителен контрол над съдържанието и сложен продукционен апарат, съставен от множество синергично работещи звена и всичко

това – за да може шоу програмите, които излизат на екран, да изглеждат спонтанни, автентични, „реални“, да вълнуват.

Основните линии на изследването са организирани в 6 глави.

В първата глава авторът говори за появата и развитието на жанра и засяга темата за дистрибуцията на риалити форматите, като не само откроява традиционно най-мощните износители, но обръща внимание и на „новите играчи“, които успяват да завоюват сериозни позиции на глобалния терен.

Отделено е специално внимание и на българския пазар за форматни програми – с помощта на приложените многобройни статистически данни, както и на личните си наблюдения, Николай Йорданов очертава неговата еволюция, проследява динамиката във вкусовете на публиката, обяснява защо определени формати, популярни в чужбина, не са реализирани у нас.

Във втората глава авторът се фокусира върху ключовия атрибут на форматните програми – тяхната продукционна „библия“, както наричат в самите предавания ръководствата за правене на предавания, и дава отговор на въпроса защо риалити форматите „продължават да са глобален бизнес, при това с огромни финансови параметри“ при положение, че те „не подлежат на защита на авторските права и лесно се мултиплицират и имитират“ (Йорданов, 2025, с. 39-40).

В тази част Николай Йорданов с лекота подрежда пъзела от взаимоотношения между различните субекти, които създават, използват или консумират форматни програми (лицензодатели, телевизия, реализаторски екип, консултанти, рекламодатели, аудитория).

В третата глава авторът навлиза в детайли по отношение на реализаторския процес, като разглежда функцията на всеки член от екипа и посочва мястото му в йерархията.

В тази глава се поставя акцент и върху важността на планирането. Предлага се примерен продукционен план на музикален формат – в него са посочени всички стъпки в работата по

продукцията, както и фигурите, отговорни за всяка отделна стъпка. Този план дава ясна представа за това колко внушителни инвестиции на време, ресурси и човешки потенциал са необходими за създаването на подобно шоу.

Четвъртата глава е посветена на „лицата в предаванията за таланти“ – разглежда се работата с публиката и нейната функция, анализират се критериите при избора на водещ и при съставянето на съдийски панел. Тя ни разкрива в детайли сложната стратегия за реализация на риалити форматите за таланти и нейните специфични тънкости. От тази част можем да разберем как се използват така наречените “warm-up performers”, как се набавят необходимите реакции на публиката – с подходящ обем и разнообразие – и как тези реакции се използват като „инструменти в драматургичната оркестрация на персонажа“ (Йорданов, 2025, с.76), както ги нарича Йорданов.

Не по-малко интересна е частта, посветена на съображенията при избор на съдийски панел, от която става ясно колко важна може да бъде всяка подробност от профила на съдиите (кариера, възраст, пол, характер, популярност и т. н.) и колко различни нужди трябва да удовлетвори този избор (от интереса и доверието на публиката до попълването на драматургичния арсенал).

В петата глава Николай Йорданов хвърля светлина върху процеса по избор на участници, като очертава различните механизми, по които може да се достигне до подходящите за формата хора; разкрива „примамките“, с които могат да бъдат привлечени те (награди, договори с продуцентски компании, популярност и т.н.), посочва по какви канали проектът трябва да отправи посланията си към тях и какви да бъдат тези послания.

Обясняват се принципите, по които се провеждат предварителните кастинги, и критериите, по които биват оценявани участниците. Тяхната селекция е от ключова важност, защото именно участниците със своето присъствие, лична история и качества (талант или липса на талант) са цветовете в

драматургичната палитра и техните характеристики предопределят възможностите за развитие на сюжета в предаването.

В шестата глава се отделя специално внимание на драматургичните принципи, по които се построяват риалити форматите, на това кога и как се оформят сюжетните линии и образите на персонажите.

Николай Йорданов ни запознава с основните типове истории, с които персонажите се асоциират – емоционално наситена история, историята на невъзможната мечта, историята на изгубената комуникация и т. н.

В книгата има и две приложения – първото представя всички риалити формати, осъществени в България от 2001 г. (когато тези програми стигат до родния ефир) до средата на 2025 г., и ни позволява да обозрем развитието на този фрагмент от родния телевизионен пазар за изминалия почти четвърт век. Второто очертава хронологичната линия в развитието на концепцията за измерване на зрителския интерес.

В заключение, можем съвсем основателно да кажем, че текстът на Николай Йорданов сам по себе си представлява „библия“ – изключително подробен наръчник за това как се правят телевизионни риалити формати за таланти и то – в специфичния български контекст.

Текстът е и убедителната демонстрация, че правенето на телевизия никак не е „проста работа“ и че в тази комплексна бизнес игра особена важност имат професионалистите, които остават скрити за окото на камерата, но носят отговорността да създават съдържание, което забавлява, предизвиква емоция, възпитава лоялност, провокира обществен разговор и не на последно място – носи пари. Всичко това прави „Драматургични и производствени аспекти в риалити предаванията за таланти“ особено ценен и за професионалисти с опит, и за такива, които тепърва прохождат в жанра, и разбира се – за студенти, изучаващи аудиовизия.

Използвана литература:

Йорданов, Николай (2025) *Драматургични и производствени аспекти в риалити предаванията за таланти*, изд. София: „Фосфорус“. [Yordanov, Nikolay (2025) *Dramaturgichni i proizvodstveni aspekti v rialiti predavaniyata za talanti*, izd. Sofia: Fosforus]

Доцент д-р Ема Константинова преподава филмово продуцентство в Националната академия за театрално и филмово изкуство „Кр. Сарафов“ (НАТФИЗ) от 2018 г. Професионалните ѝ интереси и изяви са основно в документалното кино и телевизията, където заема различни творчески роли – режисьор, сценарист, монтажист и продуцент. От 2004 г. насам работи по над 80 документални филма, режисира филми за документалните поредици „Непознатите“, „Децата на другата България“ и „В кадър“, работи по мултимедийни спектакли и видео клипове.

Assoc. Prof. Ema Konstantinova, PhD has been teaching film producing since 2018 at the National Academy for Theatre and Film Arts “Krastyo Sarafov” (NATFA). Her professional interests and work focus primarily on documentary cinema and television, where she has taken on a range of creative roles – director, screenwriter, editor, and producer. Since 2004, she has worked on more than 80 documentary films, she has directed films for documentary series such as *The Unknown*, *The Children of the Other Bulgaria*, and *In the Frame*, and has created multimedia performances and video clips.